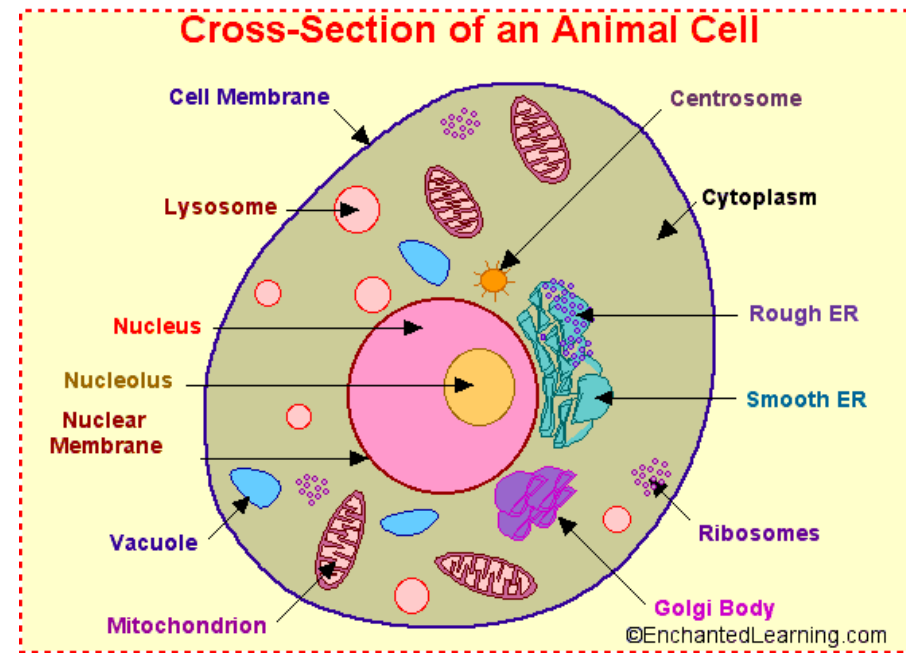
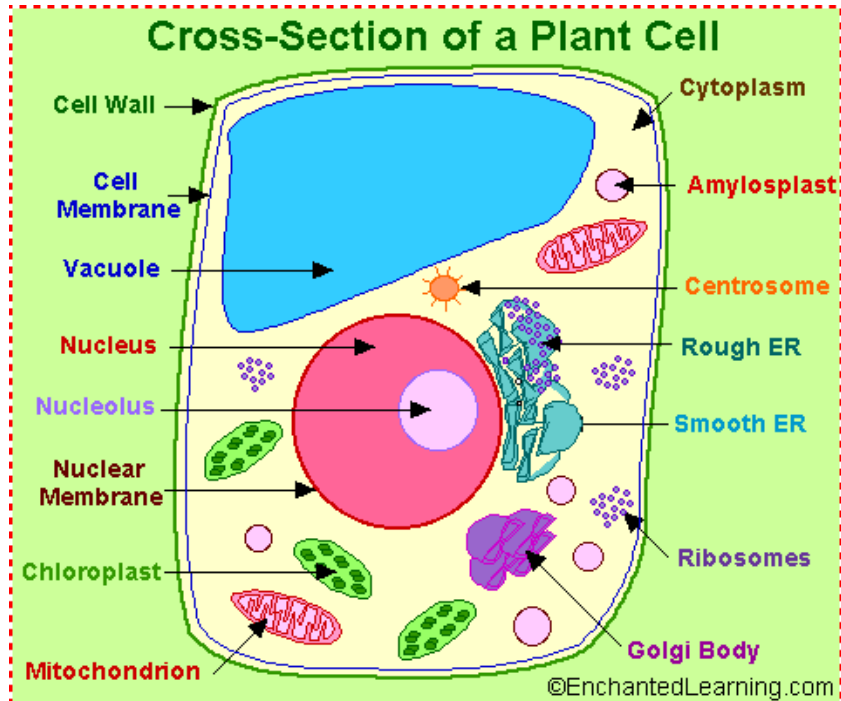

Biologie houbových organismů

Buňka, hyfa, pletiva, metabolismus,
rozmnožování

Rozdíly mezi buňkou rostlinnou, živočišnou a **houbovou**

R jsou autotrofní organismy

R – sitosterol aj. fytosteroly

Hlavní komponent buněčné stěny je –
celulóza, vosky

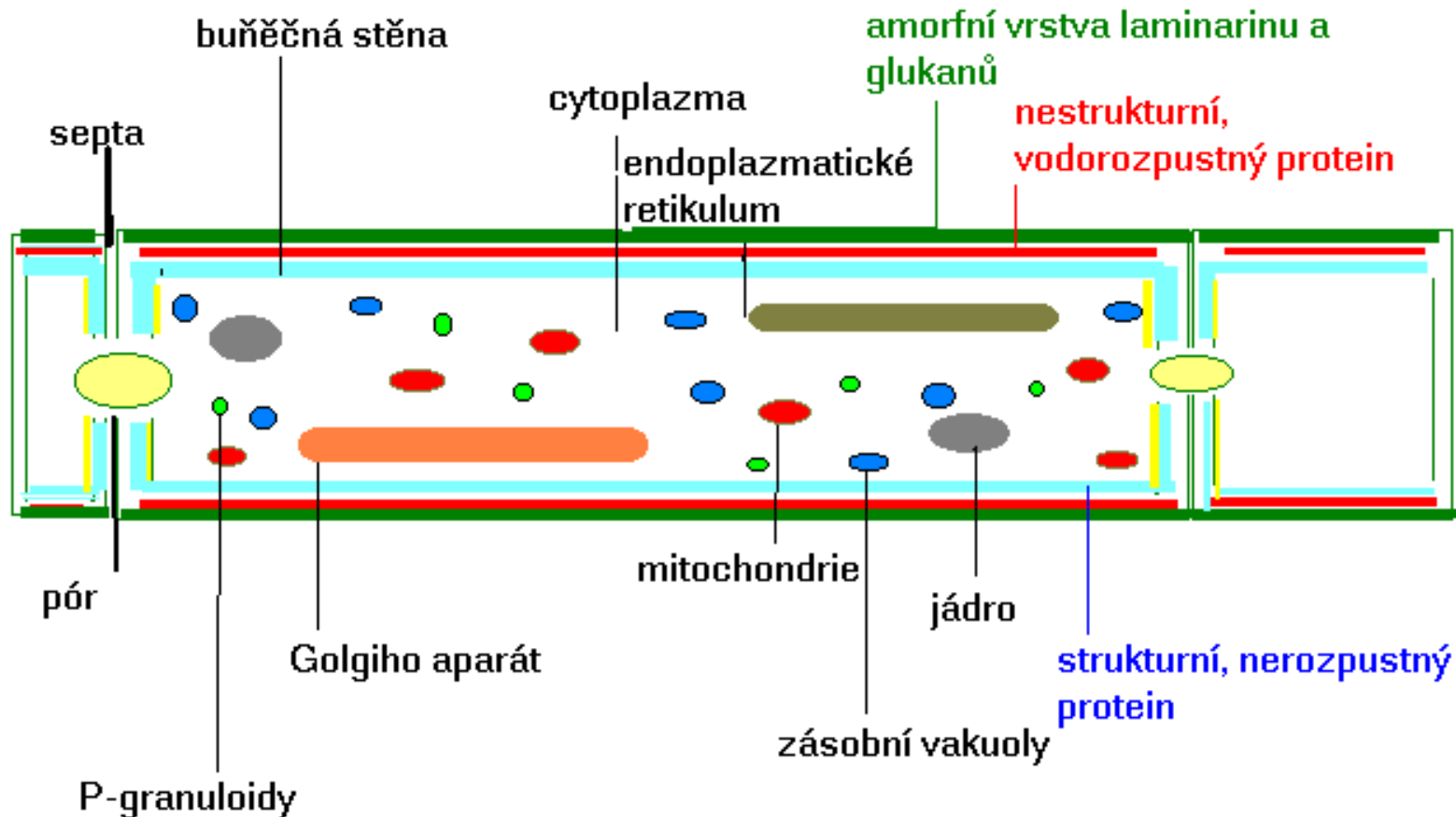
Zásobní látky – sacharidy, škroby

Ž – jsou heterotrofní digestivní organismy

Ž – cholesterol

Zásobní látky – tuky, steroly, glykogen

STRUKTURA BUŇKY VYŠŠÍCH HUB

1. Hlavní komponent buněčné stěny je **CHITIN**, bs JE TŘÍVRSTEVNÁ, membrány obsahují zásobní látku **EGOSTEROL** (živočichové)
2. Houby jsou převážně HAPLOIDNÍ ORGANISMY
3. Houby jsou heterotrofní **absorptivní** organismy – tráví exogenně (exogenní enzymy)

Některé další odlišnosti....

4. Syntéza lysinu u hub - jedinečný způsob syntézy z alfa ketoglutarátu + AcoA - přes kyselinu alfa amino adipovou (AAA) – (říše Fungi – pravé houby)

- rostliny a houbové organismy (Oomycota, Hypochytridiomycota) které se fylogeneticky řadí k hnědým řasám syntetizují lysin z pyruvátu a semialdehydu aspartamu

5. Houby obsahují typické rozpustné C látky: disacharid – **trehalóza**, polyoly – **manitol a arabitol** a zásobní látku – **glykogen a ergosterol**

6. Ultrastruktura

- **Vesikuly** derivované na diktyozómech a Golgiho aparátu
- Talířovité krysty v mitochondriích (živočichové)
- Tubulární cisternum nesploštělé v GA

Jádro houbové buňky

- Cca (1-2 μm)
- Malé chromosomy
- Množství DNA podobné prokaryotickým org.
- Struktura chromatinu odpovídá eukaryotickým org.

Mitochondrie

Oxidativní fosforylace

Liší se velikostí, tvarem, (talířovité vs. křehké) dle druhu HO, a podmínek prostředí

mtDNA (mitochondriální genom)

Endosymbiotický původ

Hydrogenosom

- Anaerobní druhy
- Fermentativní metabolismus
- Většinou ve flagelární části buňky
- Endosymbiotický původ
pravděpodobně byl derivován z mitochondrií ?
- Membranózní – 2 membrány
- Invaginovaná vnitřní membrána
- Postrádá DNA
- Malát a malát dehydrogenáza (substrát pro fermentaci)

Mikrotělíška (Microbodies)

- Organely obklopené vlastní membránou
- Hrají významnou roli při využití N a C zdrojů ze substrátu
- **Peroxisómy** →
  1. Peroxidázy - oxidace substrátů
  2. Hlavní fce při β -oxidaci mastných kyselin – **acetyl-CoA**
- **Glyoxysómy** – glyoxalátový cyklus
- Mikrotělíška ve spórách hub jsou obklopeny lipidovými kapénkami – rychlý zdroj energie při klíčení spóry

Plasmidy

- Krátké řetězce (acyklické, cyklické) které jsou schopny se nezávisle replikovat – jsou zodpovědné za specifické reakce

- **Př.** *Saccharomyces cerevisiae*

Kluyveromyces lactis

Buňky s ds DNA lineární plasmid - „killer yeast“ které produkují toxiny zabíjející ostatní kvasinky bez plasmidu (zastavuje buněčný cyklus v G1 fázi)

- **Př.** *Podospora anserina*

„senDNAs“ plasmid – šíří se askospórami a myceliem

Viry

- Mykoviry nemají extracelulární fázi, šířit se mohou pouze intracelulárně tj. myceliem a spórami.
- Většina ds RNA viry
- U hub mohou ovlivňovat plodnost a patogenitu vůči rostlinným hostitelům (*Cryphonectria parasitica*, *Magnoprote grisea*).
- Přítomnost viru v HO nemá výrazný fenotypický projev – výjimkou jsou deformace plodnic u žampionu (*Agaricus bisporus*)
- Zabijácké kvasinky (K1, K2, K28 toxiny podle proteinů jež kódují)

Zásobní látky

- Lipidy a lipidová tělíska
- Glykogen (polysacharid) (až 10% sušiny HO)
- Trehalóza – neredukující cukry

(transportní cukr – P), chrání spóry proti nepříznivým podmínkám prostředí

- Trehalóza → trehalasa → glukóza
- Cukerné alkoholy – polyoly
  1. Glycerol (3C)
  2. Erythritol (4C)
  3. Arabitol a ribitol (5C)
  4. Manitol (6C)

(trehalóza a polyoly mohou tvořit až 15% sušiny)

- Polyfosfáty

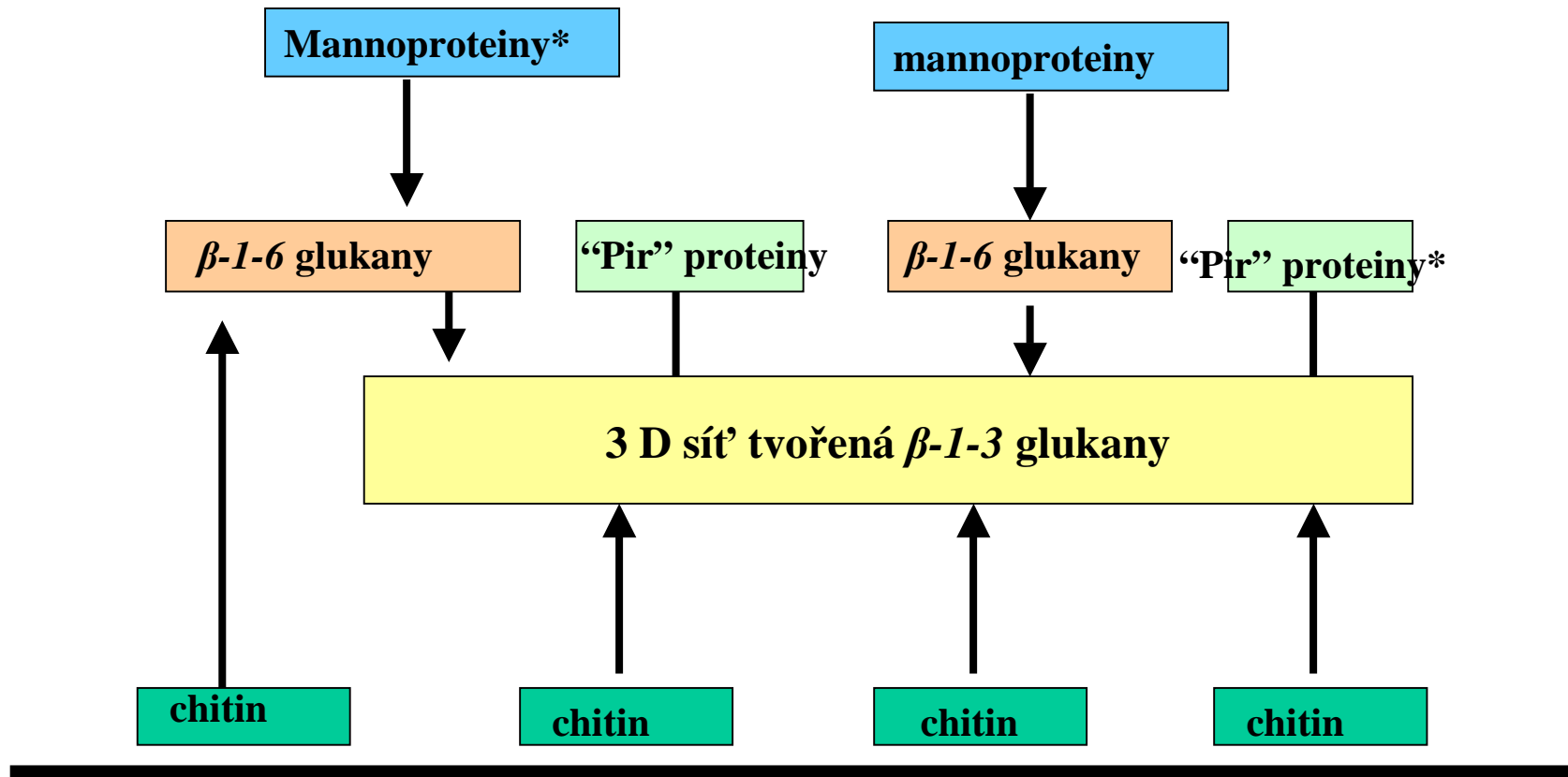
vakuoly

- Ovlivňují růst a dělení houbových buněk
  - Depozice vody a živin
  - Depozice odpadních metabolitů
  - **Nejsou** ve růstovém vrcholu hyfy
  - Jsou typické pro sub-apikální články hyfy
  - **Pro rostoucí HO hrají vakuoly tyto role:**
    1. Zásobárna metabolitů a kationtů
    2. Regulace pH a iontové homeostáze v cytoplasmě
    3. (ekv. živ. lysosymů) zdroj lytických enzymů
  - Vakuolární membrána (tonoplast)- přenos protonů (ATPáza), vnitřek vakuoly je zachováván v kyselém pH
- Př. Zásadité AA se do vakuoly dostávají proti koncentračnímu gradientu – proton/AA“antiport“ systém s využitím elektrochemického potenciálu. **Polyfosfáty** slouží nejen jako zdroj P pro metabolické dráhy ale i jako zásobárna iontů pro +AA a kationty nebo jako pH regulátor.
- Vakuolární hydrolytické enzymy – recyklace cytoplasmatického materiálu během růstu buněk, autolýza senescentních buněk

Plasmatická membrána

- **Ergosterol**
- Buněčná stěna hub je dynamická vyvíjející se struktura, jejíž složení ovlivňuje:
  1. Prostředí (osmotický tlak etc.)
  2. Vývojová fáze HO
- Hlavní komponenty:
  1. **Chitin**, glukan a manoproteiny (Basidio-, Asco-, a mitosporické houby)
  2. Chitosan, chitin a polygalakturonová kyselina – Zygomycota
  3. Celulóza a jiné glukany – Oomycota
- **Glykoproteiny v BS:**
  1. Glykosylphosphatidylinosidol (GPI) (v ER)
  2. β -1-3 a β -1-6 glukany tzv. “Pir” proteiny (opakující se AA sekvence)
  3. Hydrofobiny- vysoký obsah Cys
  4. Tmavé pigmenty: melanin, katechol, naftaleny – deriváty fenolických metabolitů

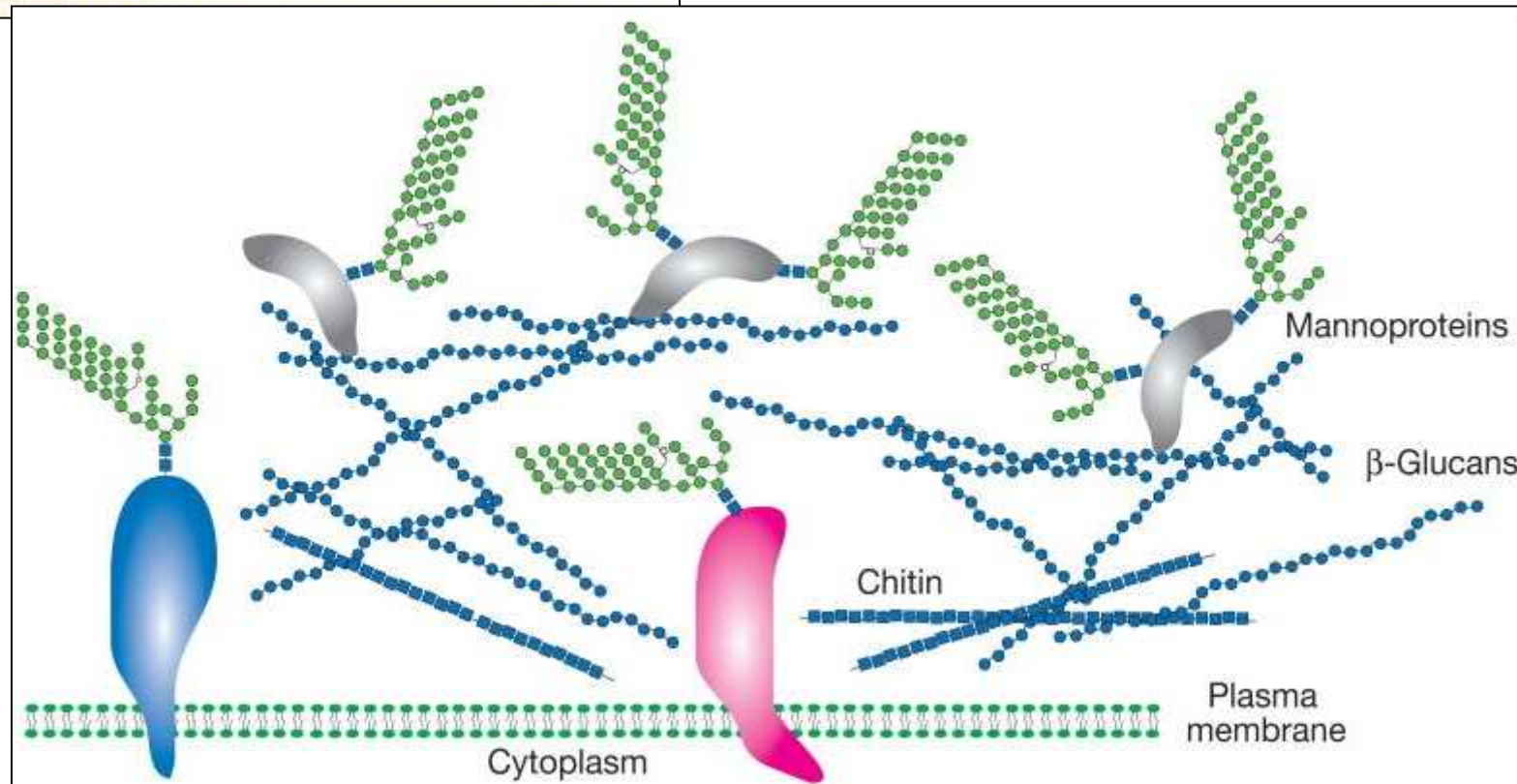
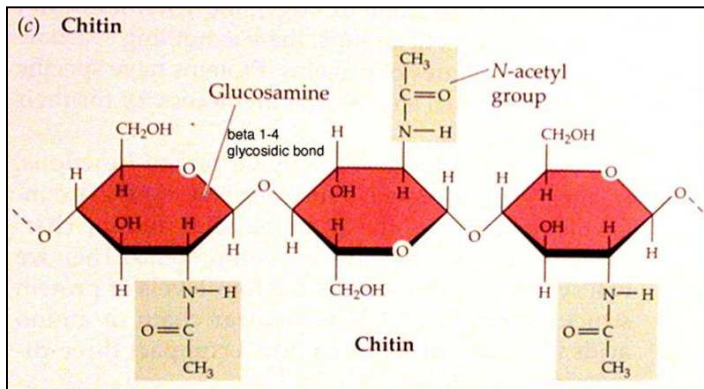
Architektura buněčné stěny HO

Plasmatická membrána

*Pir CWP – Pir proteiny buněčné stěny (mají 10 bázový opakující se motiv)

*GPI CWP – glykosyl fosfatidylinositolová kotva

Buněčná stěna hub – přítomnost glykoproteinů a manoproteinů ve vrstvách. Kombinace glykoproteinů a polysacharidů se liší v závislosti na druhu HO. Mezi jednotlivými komponenty jsou kovalentní vazby – makromolekulární struktury. Chitin je vázán přímo na plasmatickou membránu, na chitinovou vrstvu navazuje vrstva glukánů. Některé manoproteiny jsou vázány na β -1,6 glukany glykosyl fosfatidylinositolovou vazbou, proteiny (Pir-CWP) jsou spojené s β -1-3 glukany.

Hyfa

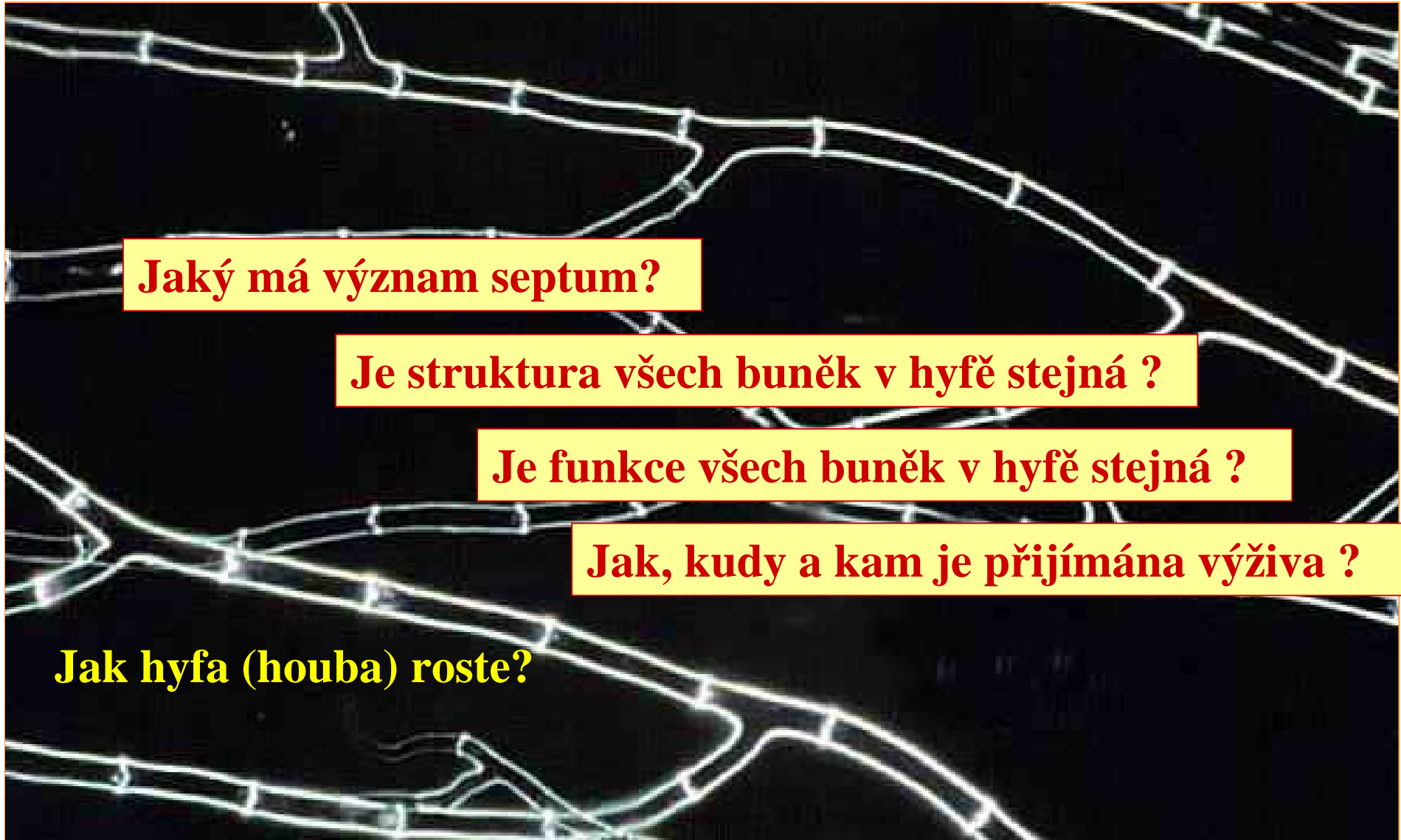
Jaký má význam septum?

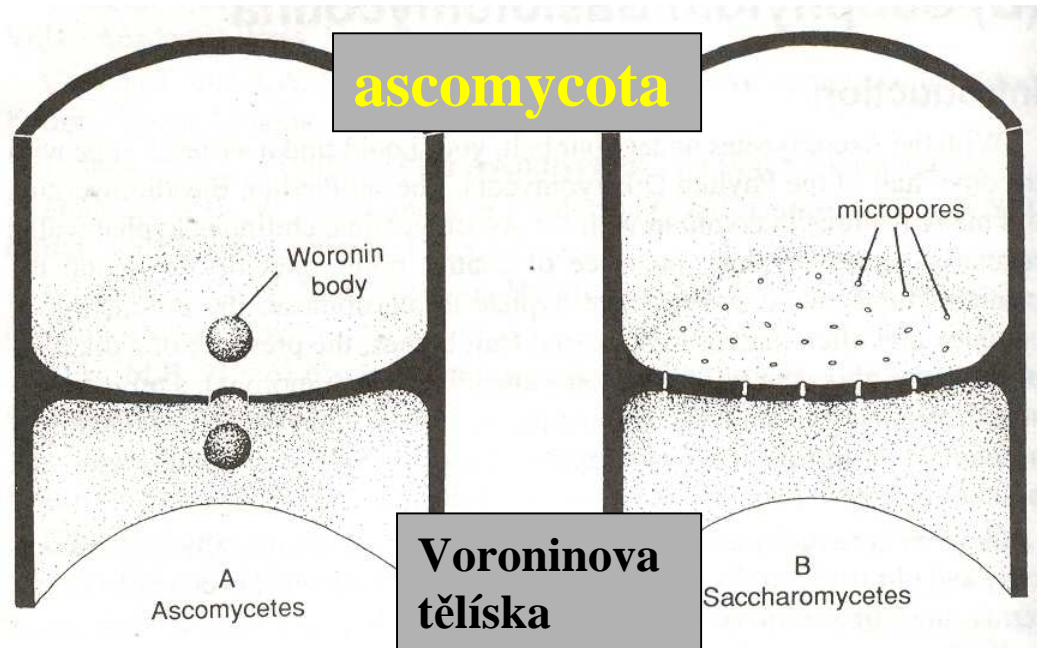
Je struktura všech buněk v hyfě stejná ?

Je funkce všech buněk v hyfě stejná ?

Jak, kudy a kam je přijímána výživa ?

Jak hyfa (houba) roste?

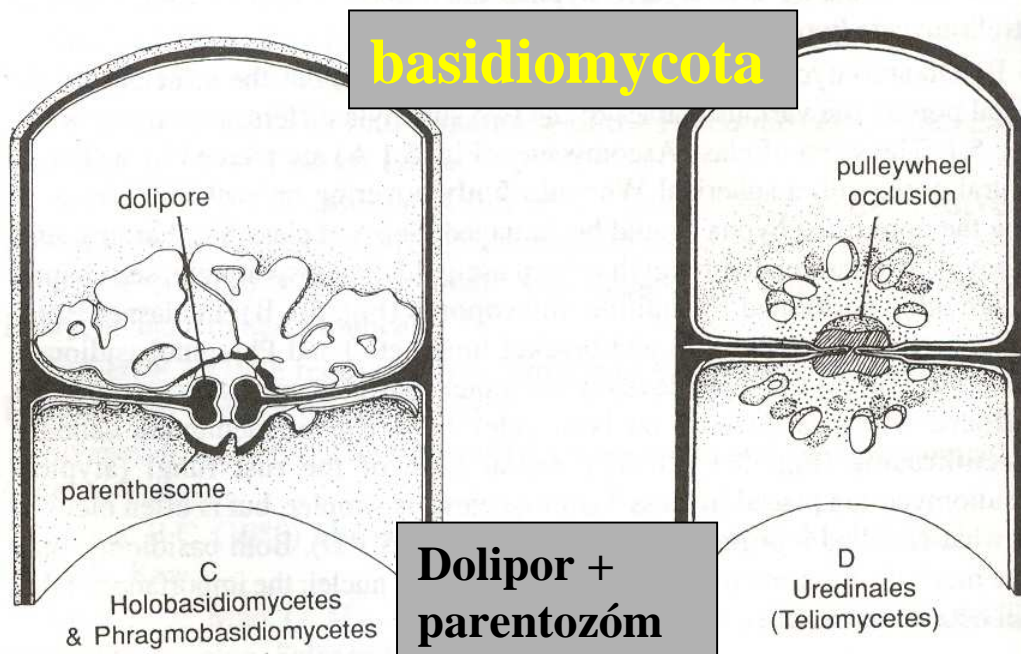
septum

- Pravé septum se nachází u oddělení Ascomycota a Basidiomycota

- Slouží k oddělení jednotlivých článků hyfy (jednojaderné nebo dvoujaderné)

- Septa je porézní nebo má otvor .- komunikace mezi články hyfy, výměna iontů, živin, sub-organel – vesikuly, proudění cytoplazmy

- Otvory jsou uzavíratelné – oddělují pak stárnoucí část hyfy

Členění hyfy

Apikální segmenty

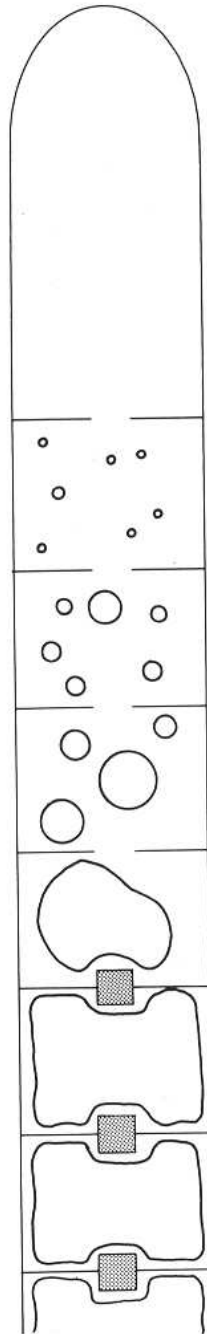
- Prodlužovací růst
- Formace sekundární BS
- Dospívání BS
- Formace sept

Komunikační segmenty

- Syntéza jader a mitochondrií
- Syntéza vakuol
- Póry (septa) jsou průchodné

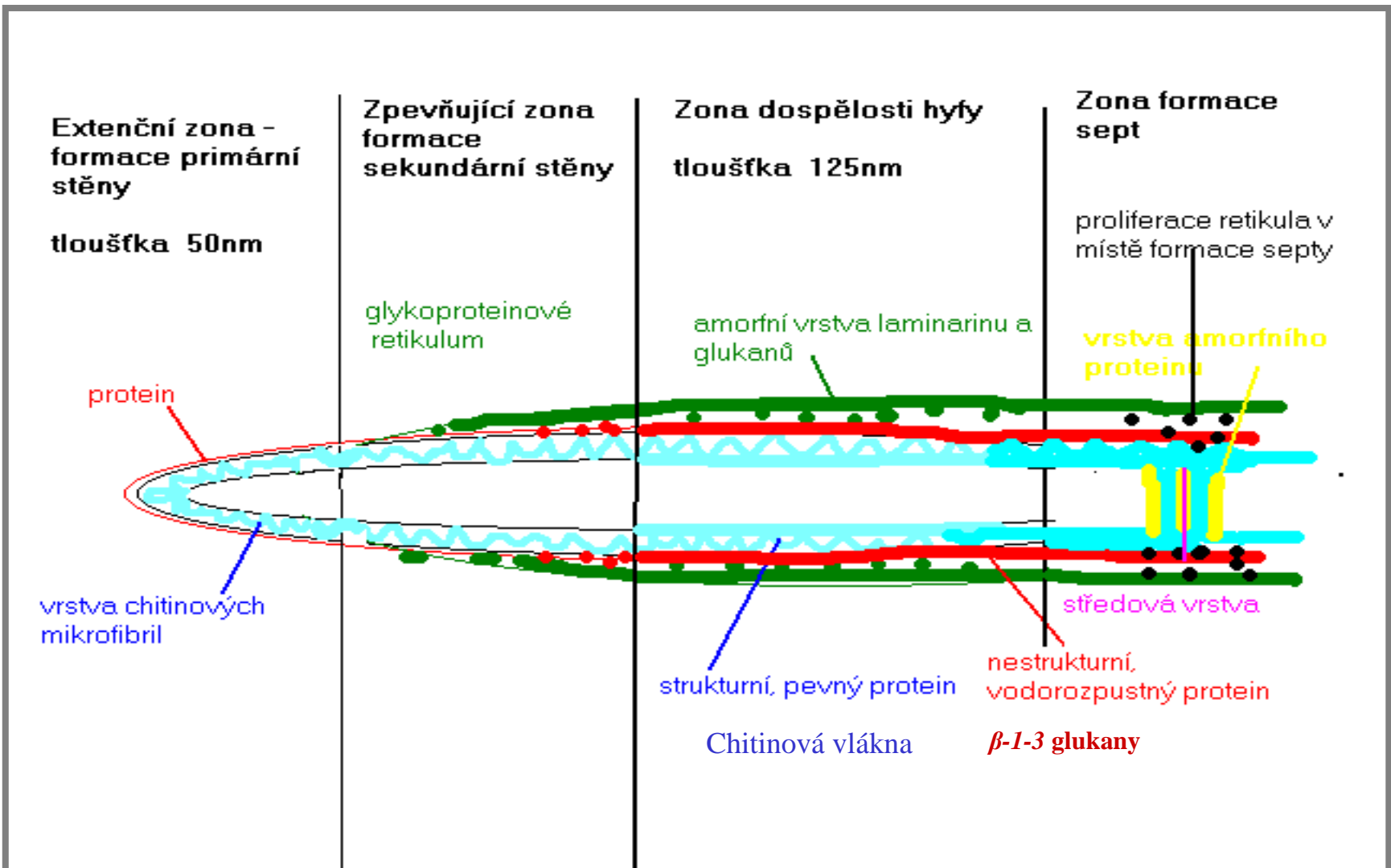
Izolované segmenty

- Diferenciace pletiv
- Sekundární metabolismus
- Uzavření septálních pórů

Zóna periferálního růstu

Zóna bez růstových aktivit

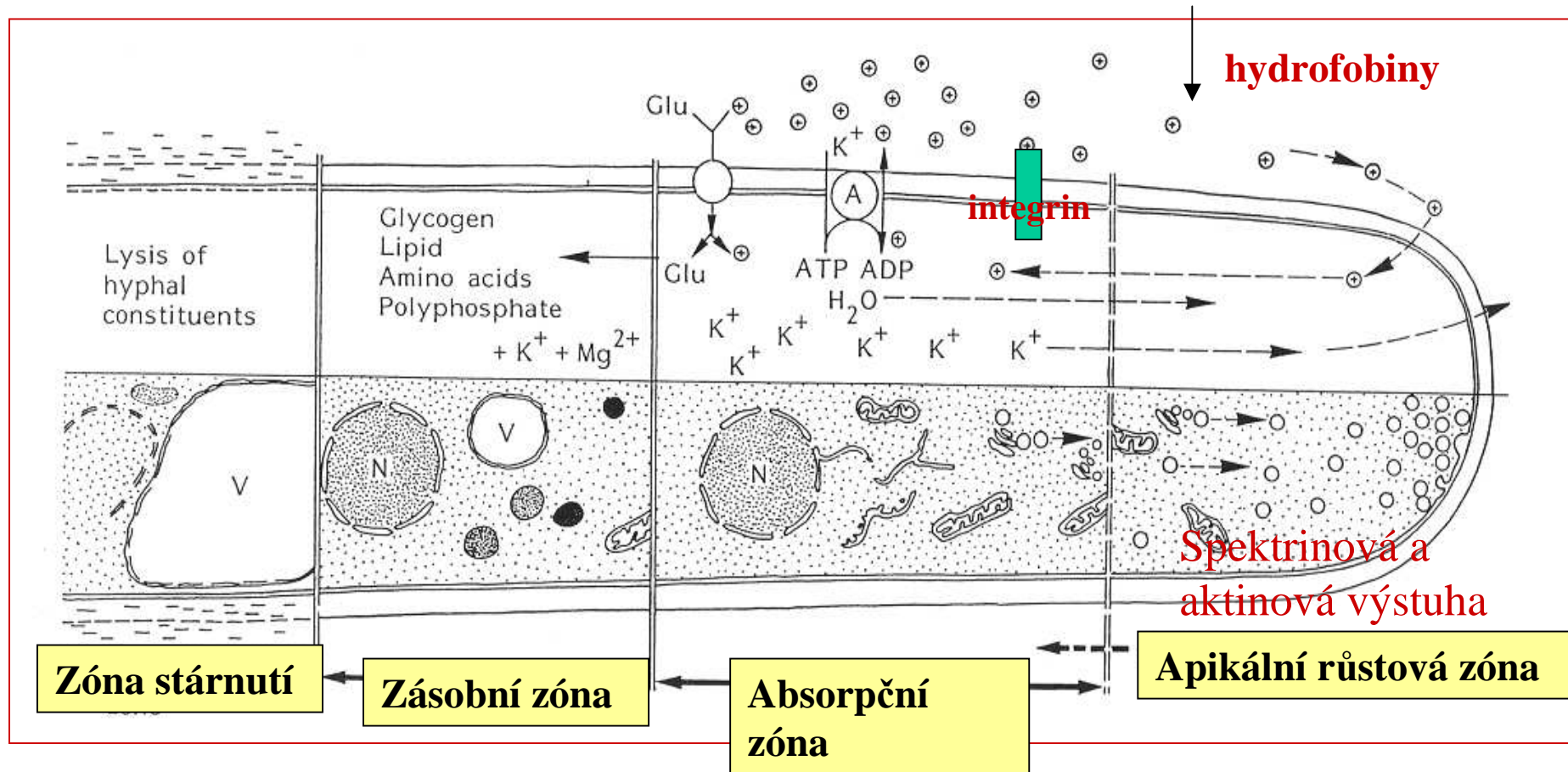

Prodlužovací růst a zóna formace sekundární stěny a sept

Hyfa z hlediska **fyziologické funkce** – absorpce a transformace živin

Cirkulace protonů proti gradientu

Cytoskeleton v hyfě

- Hyfa roste jen za určitého povrchového napětí a tlaku
- Musí být redukován okolní vodní potenciál a to akumulací látek jako je glycerol, mannitol, nebo trehaloza uvnitř hyfy
- **Cytoskeleton** – mikrotubuly a aktinová vlákna jsou v hyfě orientovány longitudiálně a slouží především k transportu vesikulů směrem od místa syntézy k apexu.

Buněčná stěna

- Architektura BS zabezpečuje hyfě **plasticitu** a **permeabilitu**
- **Výstuha** – vnitřní vrstva chitinových vláken je spojena s vrstvou strukturních glukanů (β -1,3 a β -1,6) a strukturním (a nestrukturním) proteinem (oligosacharidy a polypeptidy, mannoproteiny).
- Za syntézu BS zodpovídají primárně chitosómy (vesikuly s inaktivním chitinem), chitin je aktivován až po kontaktu s lipidovou dvouvrstvou.

Sekrece enzymů a membránový transport živin a iontů

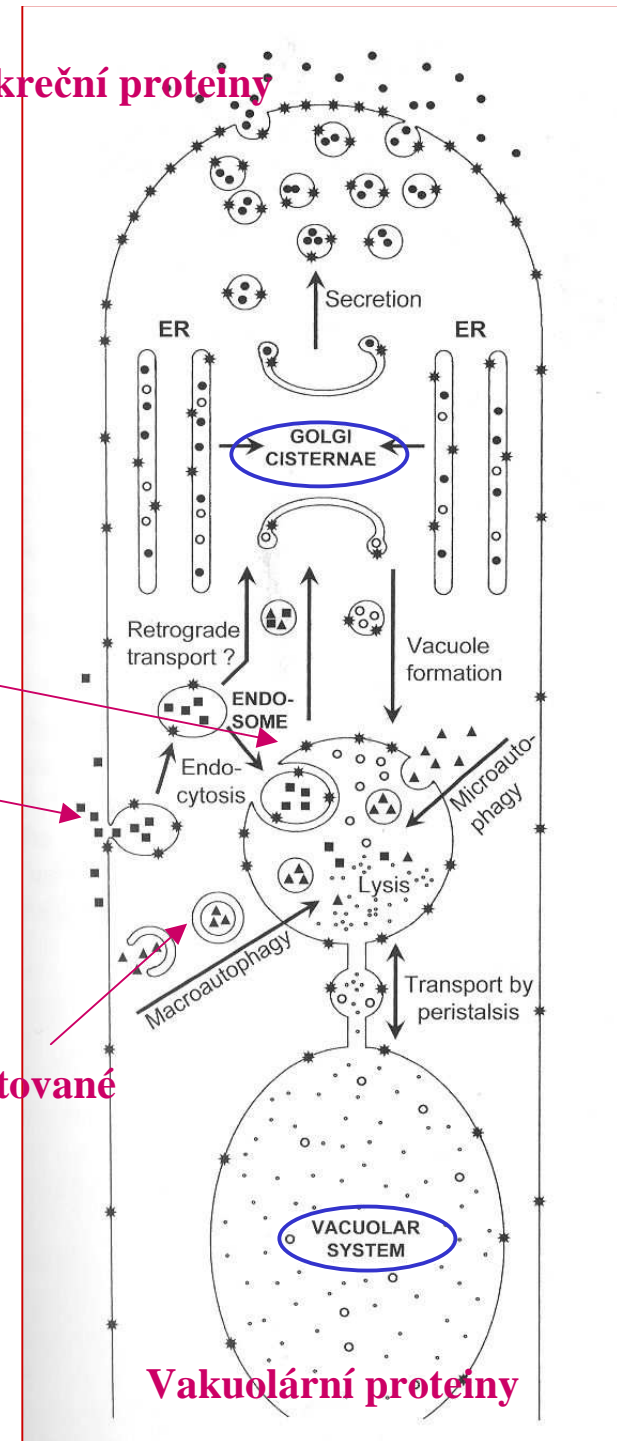
- Produkce exogenních enzymů k degradaci substrátu
- Jejich sekrece začíná syntézou oligopeptidů v ER a pokračuje transportem přes vesikuly syntetizované v GA
- GA – sekrece chitosomů (mikrovesikuly)
- V sub-apikální části hyfy dochází k tzv. ENDOCYTÓZE a EXOCYTÓZE, které mají regulovat množství materiálu potřebného k růstu vrcholu hyfy. Hlavním místem pro tento membránový materiál je **vakuola**.
- V období nedostatku živin dochází k **autofagocytóze**.

Membránové proteiny*

Endocytované proteiny

Autofagocytované proteiny

Sekreční proteiny

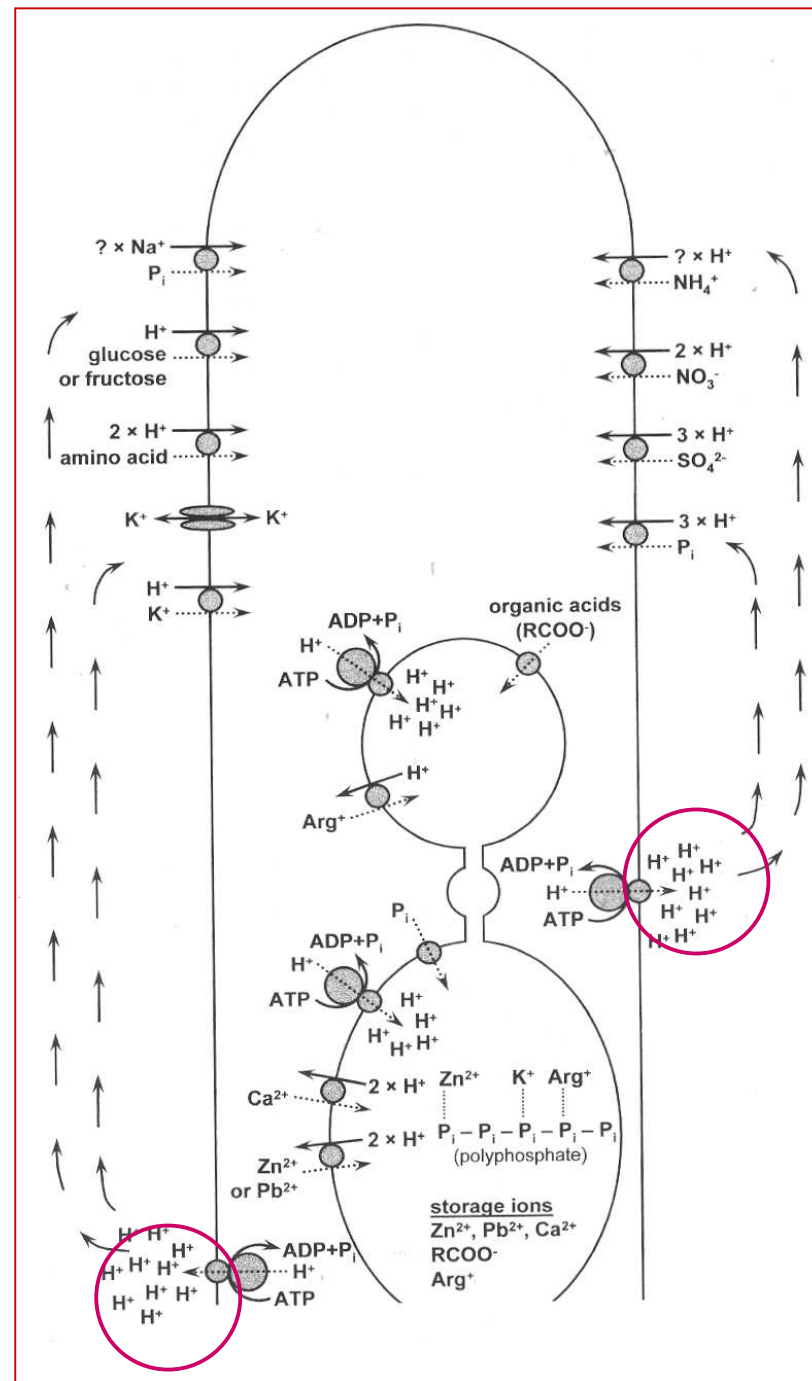

Vakuolární proteiny

Tok živin (iontů se uskutečňuje skrze plasmatickou membránu přes **proteinové póry**, propustné pouze pro některé živiny a ve kterých dochází k difúzi podle koncentračního gradientu nebo jsou to **speciální nosiče**, jenž přenáší ionty živin přes membránu **proti** gradientu (ATP, ATPázy (H⁺)- okyselování prostředí hyfy). Nosiče jsou známy pro NH₄⁺ ionty, NO₃⁻, AA, hexózy a orthofosfáty aj.

ATPázy energeticky dotují **aktivní transport živin** (H⁺ pumpa) fungují v sub-apikální oblasti nebo v oblasti dospělé hyfy, kdežto v v apikální části pouze k jejich cirkulaci, na čemž se podílejí speciální nosiče.

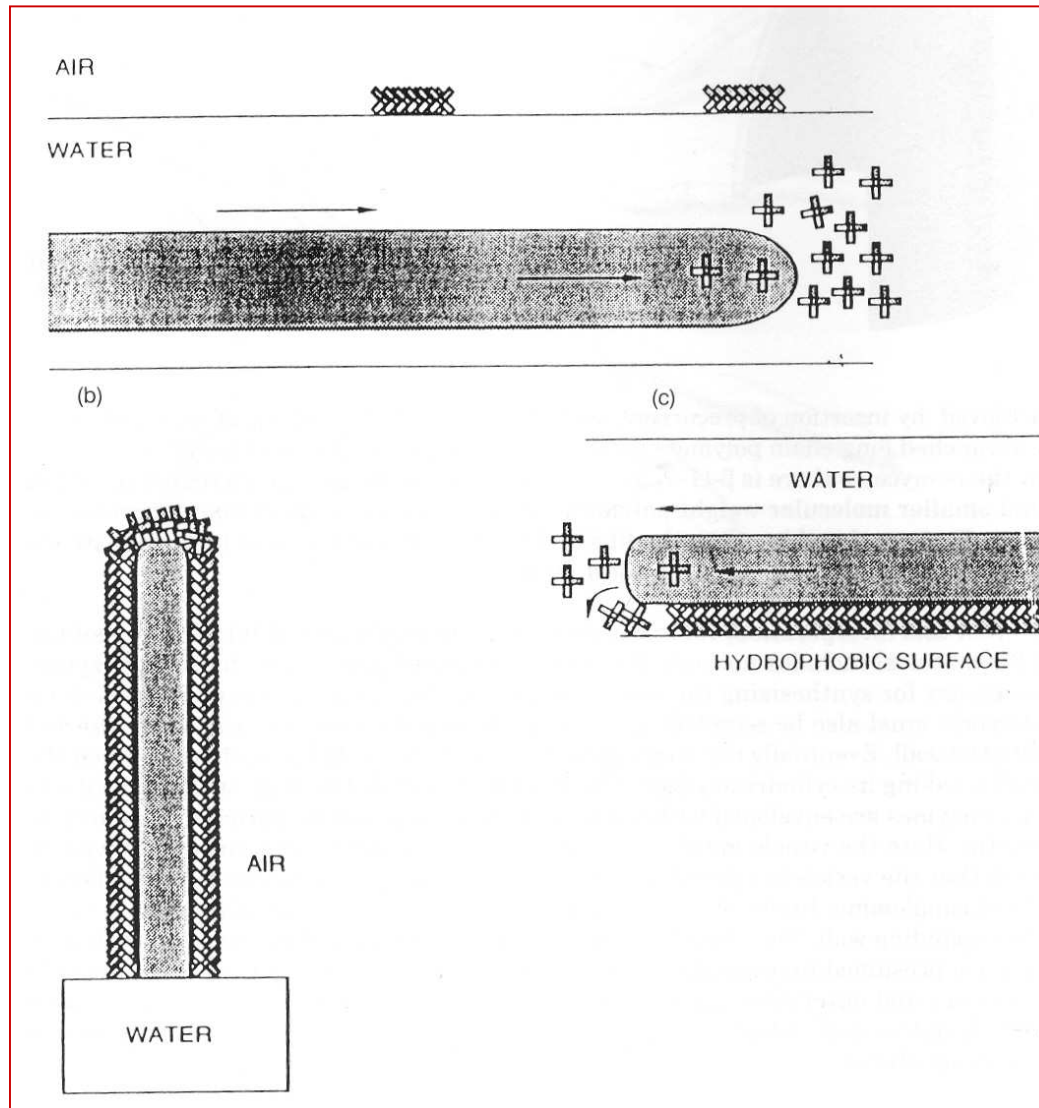
Tím, že ATPázy uvolňují H⁺ ionty do prostředí, **okyselují prostředí hyfy** a upravují si tak membránový gradient a elektrochemická potenciál.

Apikální růstová zóna

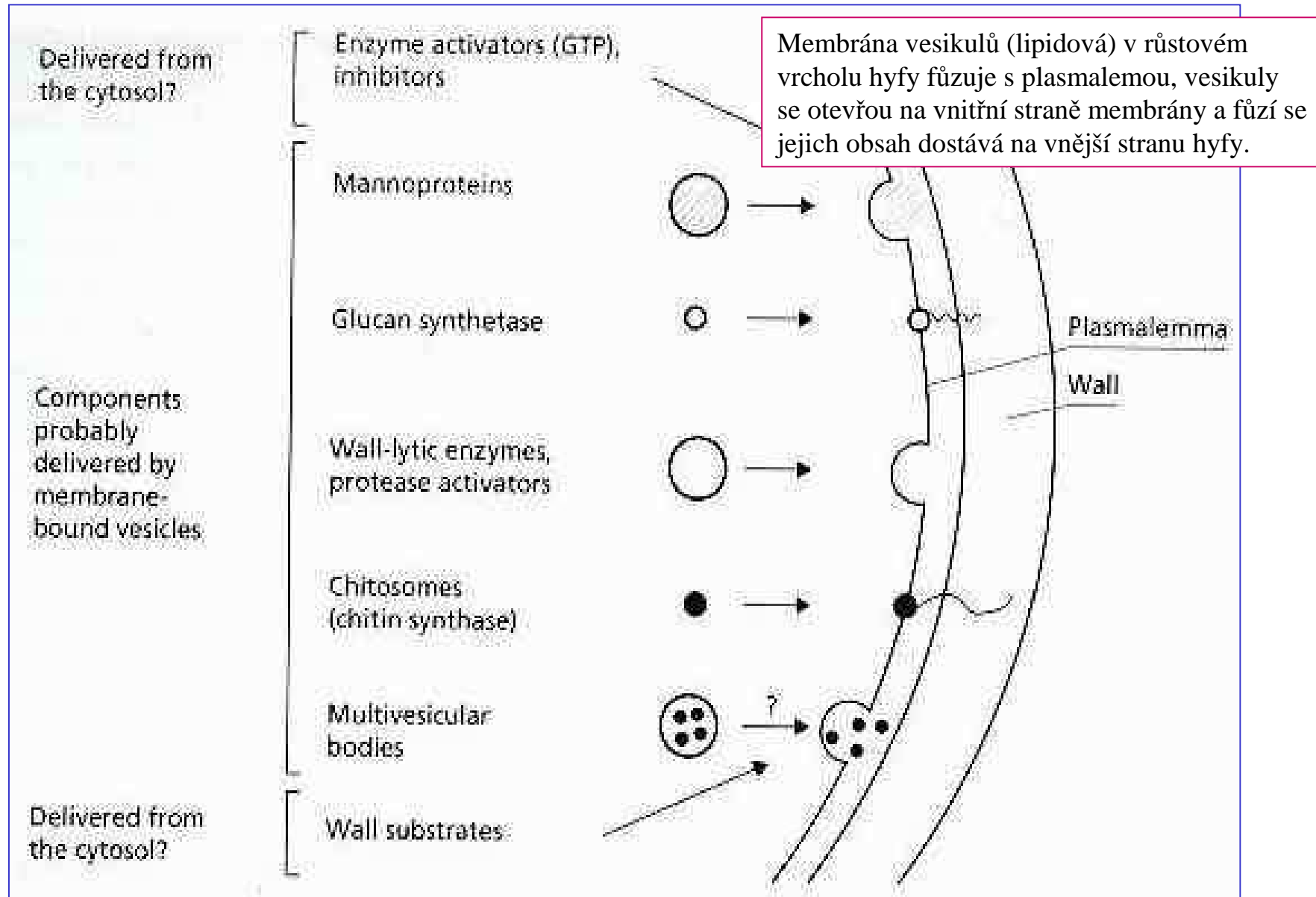
- cylindrický tvar
- polární růst
- specifická část hyfy je cílem **vesikulů** nesoucích hydrolytické enzymy či syntetázy, vesikuly jsou obaleny lipidovou membránou, fúzí s plazmalemou a uvolňují obsah
- Vesikuly derivovány z **diktyozómů** nebo **Golgiho aparátu**
- depozice prekurzorů chitinu, glukanů a jejich polymerizace
- xylo a galakto – manno proteiny
- mikrofibrily
- Prodlužování růstového vrcholu je doprovázeno uvolňováním hydrofobinů (proteiny s aktivním povrchem)

Hydrofobiny – chrání růstový vrchol před vysycháním a nepříznivými vlivy prostředí, udržují povrchové napětí

Hydrofobiny – proteiny, s hydrofobními a hydrofilními vlastnostmi, vytváří hydrofobní vrstvu na rozhraní vodního a vzdušného prostředí např. když hyfa roste na listech rostlin.

Růstový vrchol - detail

Absorpční zóna

- absorpce živin z vnějšího prostředí skrze BS a plazmalemu
- živiny jsou transportovány přes membránu prostřednictvím protonové pumpy – $\text{ATP} \rightleftharpoons \text{ADP}$ (uvolnění H^+ do prostředí, akumulace K^+ v hyfě)
- Uvolnění H^+ do prostředí ...acidifikace, rozdíl mezi mediem (substrátem) a vnitřkem hyfy – **elektrochemický potenciálový gradient** (difúzní gradient) podél plazmalemy, který řídí pohyb látek přes plasmalemu
- Pohyb a difúze protonů a rozpustných látek jsou řízené **permeázami**
- Tento způsob transportu živin – **aktivní protonový symport**
- **Koncentrace K^+ určuje osmotický potenciál hyfy - difúzní gradient** (permeázy – nosiče protonů)

- V absorpční zóně se také derivují vesikuly nesoucí **extracelulární hydrolytické enzymy ke štěpení substrátu**
- Tyto enzymy jsou uvolňovány apexem
- K digesci přijatých molekul dochází v cytoplasmě
- Naštěpené molekuly jsou absorbovány v absorpční zóně pomocí aktivních molekul – aminokyseliny, proteiny

Aktivní spolupráce mezi apexem a absorpční zónou, jejíž výsledkem je prodlužování a růst hyfy se nazývá **trofofáze** nebo **fáze trofického růstu**.

Zvídavá otázka č.2. Jaké vlastnosti musí mít hyfa dřevokazných hub a jaké hyfy hub saprofytických, aby mohla úspěšně kolonizovat substrát?

Zóna stárnutí

- Ukládání pigmentů (melaniny)
- Uzavření pórů
- Sekundární metabolismus
- Autolytická proces řízený DNA úseky -VLP – (cyklická DNA)

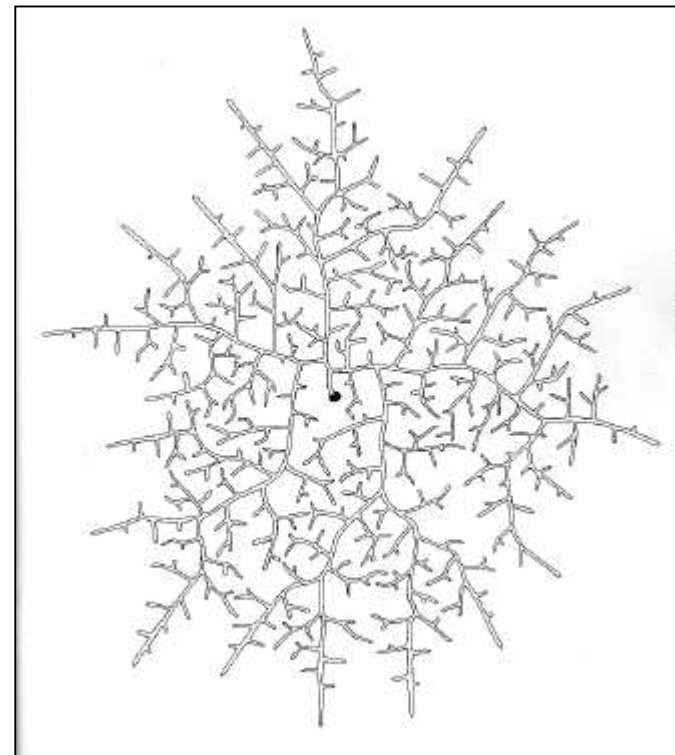
Mycelium

Mycelium vzniká větvením hyf, **anastomózami (hyfální můstky)** a růstem hyfy

Charakter mycelia určuje substrát, podmínky prostředí a autonomní mechanismy daného HO

Pravidelné radiální kolonie mycelia vznikají *in vitro* na Petriho miskách s vrstvou živné půdy, kde živiny jsou rovnoměrně rozloženy

Mycelium je trojrozměrné –
limitujícími faktory jsou poměr vody,
O₂, CO₂ a živin

Agregace a fúze hyf - morfogeneze

K agregacím hyf dochází **srůstáním stěn** nebo prostřednictvím **anastomóz** jako reakce na změny prostředí

Výsledkem jsou plektenchymatická a pseudoplektenchymatická pletiva jenž jsou základem např. pro plodnice, různé vegetativní a generativní struktury

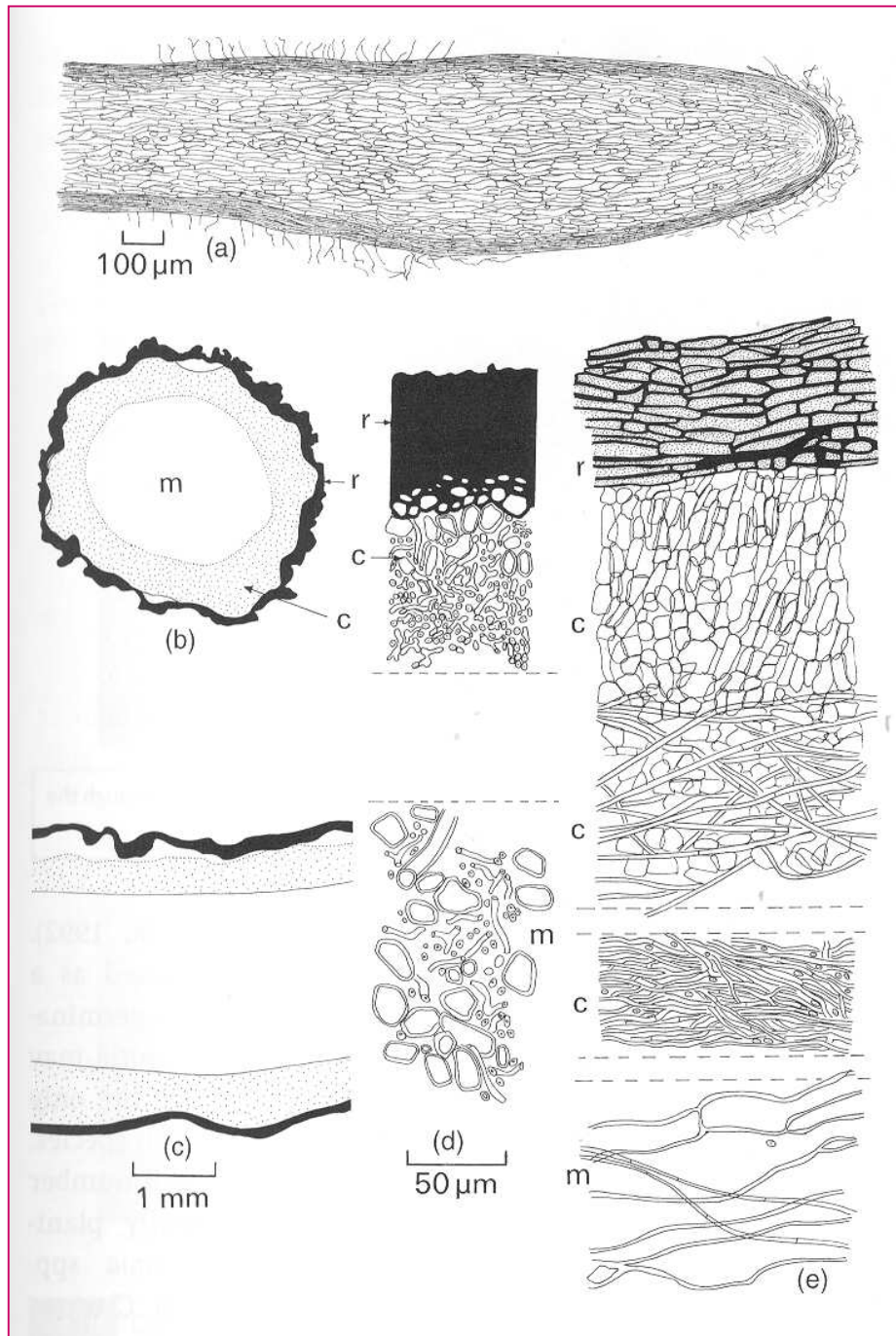
Nejsou zcela známy faktory a okolnosti za kterých dochází k tvorbě myceliárních agregátů – **myceliární provazce, rhizomorfy a sklerocia = vegetativní modifikované hyfy**

Myceliární provazce

- Ascomycota a Basidiomycota
- Vznikají z dobře vyvinutého mycelia
- Pravděpodobně mají transportní funkci (voda, živiny)
- Okolo hlavního provazce je spousta úponkovitých hyf spojených anastomózami

Rhizomorfy – dlouhé lineární struktury, které slouží HO k prostorovému překlenutí nevhodné niky

- Jsou to silné sklerotizované vodivé hyfy s centrálním kanálem
- Typické pro dřevokazné a dřevorozkladné houby
- Na myceliu se mohou nacházet hypertrofované melanizované buňky - mikrosklerocia

Odd: Askomycota – rhizomorfy vznikají paraelním zesílením hyf

Odd: Basidiomycota –formuje se melanizovaný kortex, medula a centrální stěrbina

Rhizomorfa Václavky obecné (*Armillaria mellea*)

a-podélný řez

b- transverzální řez

Armillaria mellea, A. ostoye

Václavka smrková, V. obecná

rhizomorfy

Sklerocium

- hyfální agregáty pseudoparenchymatických pletiv, které představují vegetativní vytrvalou a odpočívající fázi HO
- obecně vznikají proliferací a stlačením hyfálních větví z pomalu rostoucího mycelia. Výjimkou je rod *Claviceps* (námel) kde sklerocia vznikají z extensivního rychle rostoucího mycelia.
- Povrch tvoří **kortex** – melanizovaná pletiva
- Jádro je tvořené zásobními buňkami (lipidy, glycerol, polyoly a glukany).
- Sklerocium může zpočátku produkovat exudáty.
- Do fáze aktivního růstu se dostává za vhodných podmínek a pokračuje růstem mycelia nebo produkcí nepohlavních spór nebo plodnic s pohlavními spórami

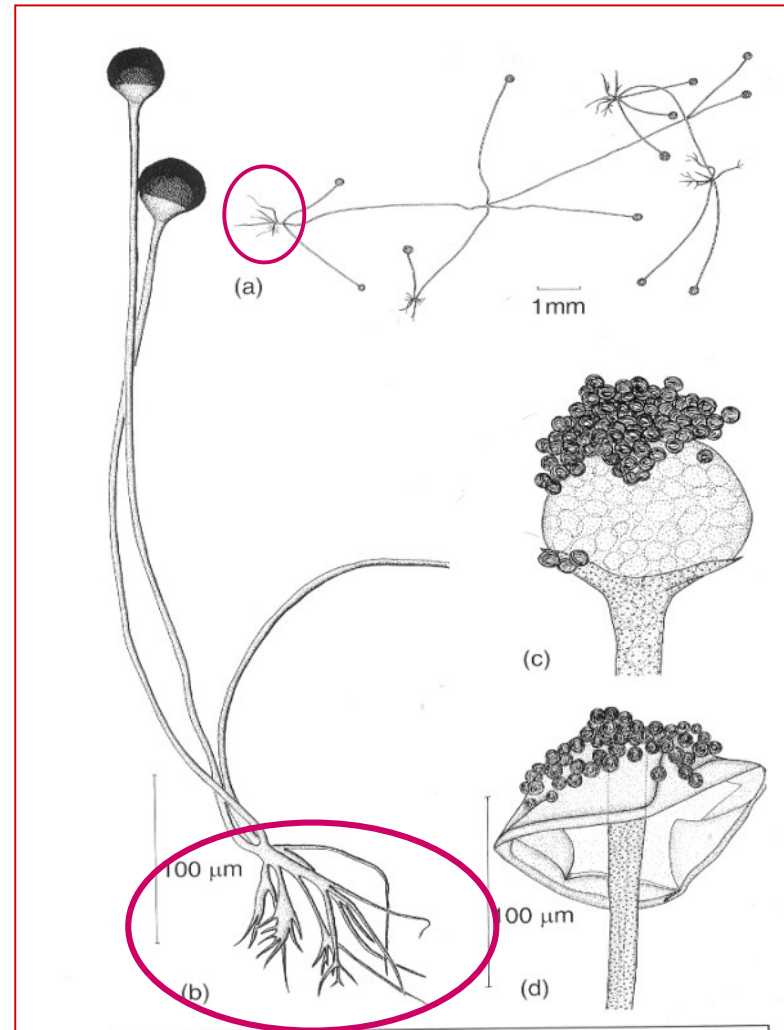
Sklerocia námele (*Claviceps purpurea*: Ascomycota)

© GARY MUNKVOLD

Rhizoidy

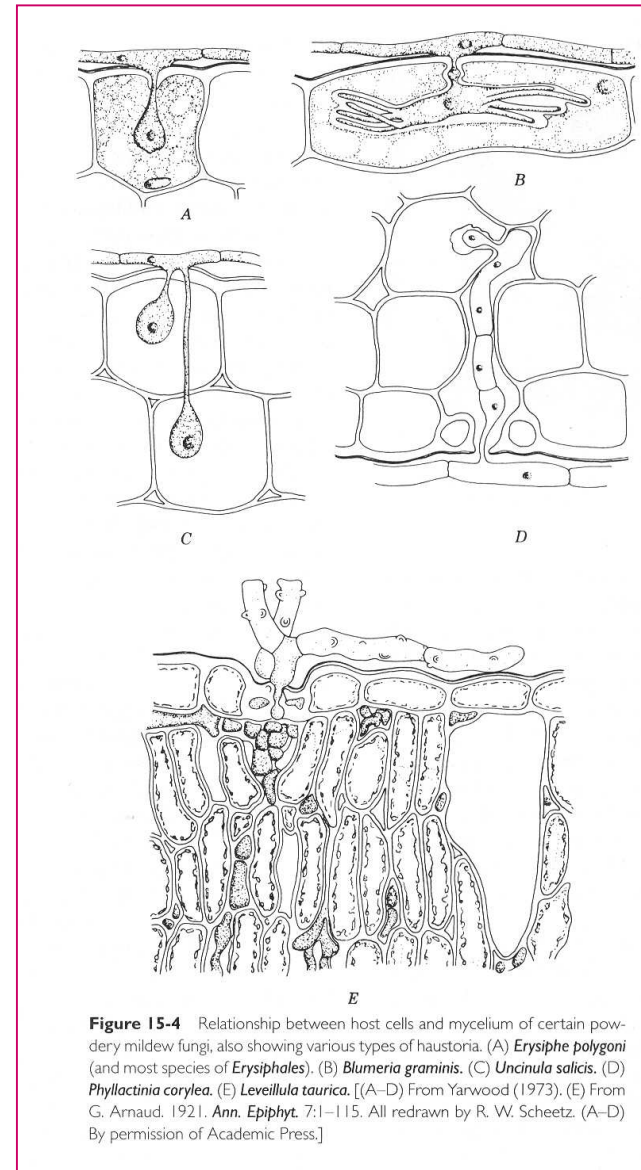
- Př. Zygomycota
- Ukotvují houbovou stélku v substrátu
- Příjem živin ze substrátu

Hyfa uzpůsobená k parazitismu

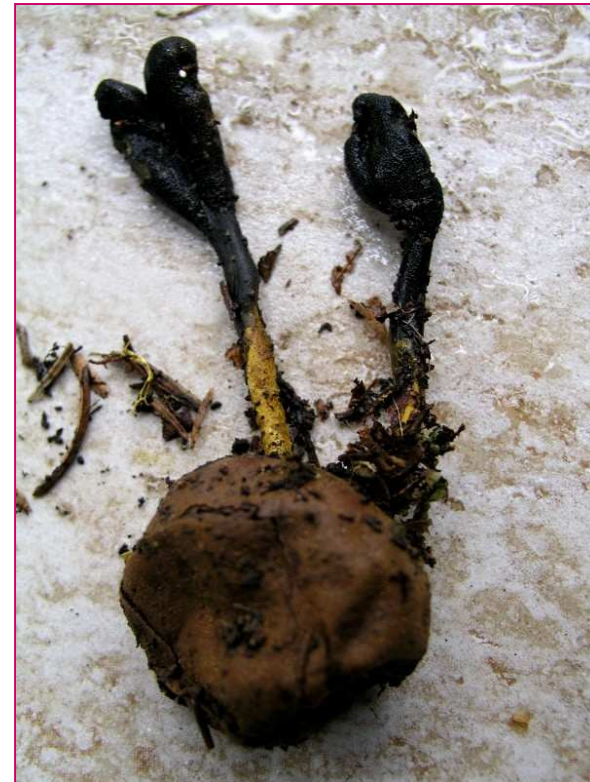
Haustorium

- modifikace hyfy u parazitických hub, penetruje hostitelskou buňku a invaginuje se do hostitelského protoplastu, ze kterého odčerpává živiny a vodu.
- Různý tvar a velikost
- Př. řády Erysiphales, Urediniales etc.

Plodnice

- **Askomycota** – askomata - různé formy (apothecium, kleistothecium a perithecium)
- Nepohlavní: synnema, pycnidium a sporodochium
- **Basidiomycota** – basidiomata – pilethecium, krustothecium a holothecium

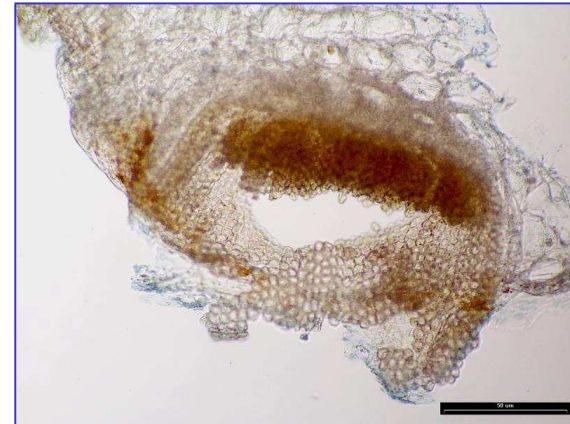
Rozmnožování houbových organismů

Idiofáze

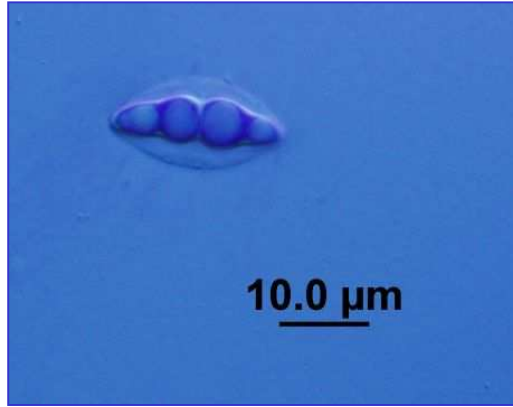
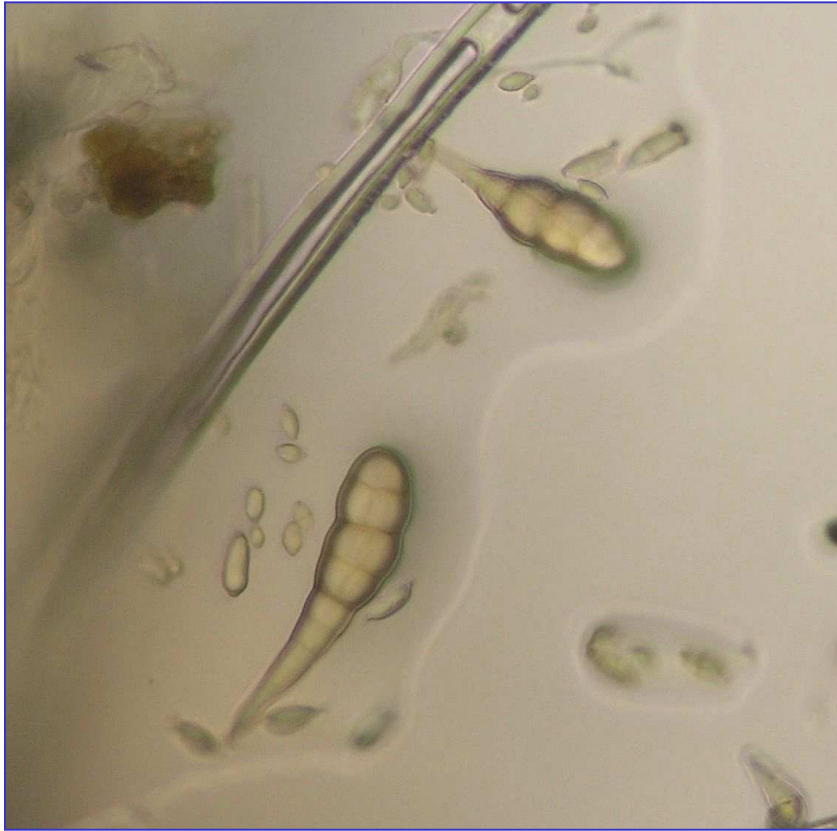
- 1/ indukce a regulace rozmnožování
- 2/ propagule (spóry)
- 3/ dormance a aktivace propagulí (spór)

ad 1/ indukce a regulace rozmnožování

V určitém období trofického růstu dochází k jeho zpomalení či zastavení a mycelium přechází do reprodukční fáze. HO musí mít dostatek somatického materiálu k tomu, aby z něho vytvořil reprodukční struktury a reprodukční materiál.

reprodukce a/ vegetativní, b/ asexuální, c/ sexuální + podmínky a faktory prostředí a konstituce HO

Spóry, dormance a disperze

- Sporulace – proces při které dochází k produkci spór
- Spóry se tvoří na speciálních myceliárních nosičích – **sporofóry**
- Sporulace je výsledkem pohlavního procesu a nebo nepohlavního (mitosporické houby)
- Různé druhy hub se obvykle během životního cyklu rozmnožují oběma uvedenými způsoby v závislosti na charakteru substrátu a podmínkách prostředí*viz.př
- Druhy hub, u nichž není známá pohlavní fáze života se označují jako „mitosporické druhy“ (dříve umělá třída Deuteromycetes)

Příklady „Jak podmínky prostředí ovlivňují sporulaci hub?“

- Světlo versus tma – diurnální cykly
- Vyčerpání exogenního zdroje N
- Vyčerpání exogenního zdroje C
- Reakce na různá světelná spektra
- Tma – fotoreceptory v plasmatické membráně hub (Zygomycota: *Phycomyces* ps., *Pilobolus* sp. etc) – flavoproteinové membránové receptory na UV a modré spektrum, mykochrom (*Alternaria*, *Botrytis* aj.), cyklohexenonové mycosporiny (Zygomycotina, Asko, Deutero aj.)
- Teplota
- Poměr CO₂ a O₂

Sclerotinia fructigena

Schizophyllum commune

Klanolístka obecná – obsah N a modré spektrum světla

limituje tvorbu plodnice a obsah C – růst plodnice

Využití regulace podmínek prostředí

- Znalost nutričních, tepelných a světelných podmínek pro růst plodnic nám umožňuje umělé kultivace hub včetně velkopěstíren jedlých hub
  - Regulací světelných a tepelných podmínek dosáhneme rychlé produkce antibiotik či cytostatik (sekundární metabolity)
  - Kultivační média – různé nutriční zastoupení podle účelu*
    1. Povrchové kultury na agarových médiích pevných
    2. Povrchové kultury na tekutých médiích
    3. Submerzní kultury
    4. Kontinuální kultivace – chemostatická regulace kultury
- *chci sledovat klíčení a vegetativní růst, chci indukovat sporulaci – intenzívně nebo omezeně, chci vidět pohlavní rozmnožování a tvorbu pohlavních plodnic, chci vidět nepohlavní fázi... etc.

Regulace idiofáze autonomními mechanismy (geneticky regulované samotným HO) (říše Fungi)

- Druhy HO **homothalické** (bez párovacích faktorů)
- Druhy HO **heterothalické** (kompatibilní párovací typy)
- hormonální systémy – hormony a feromony

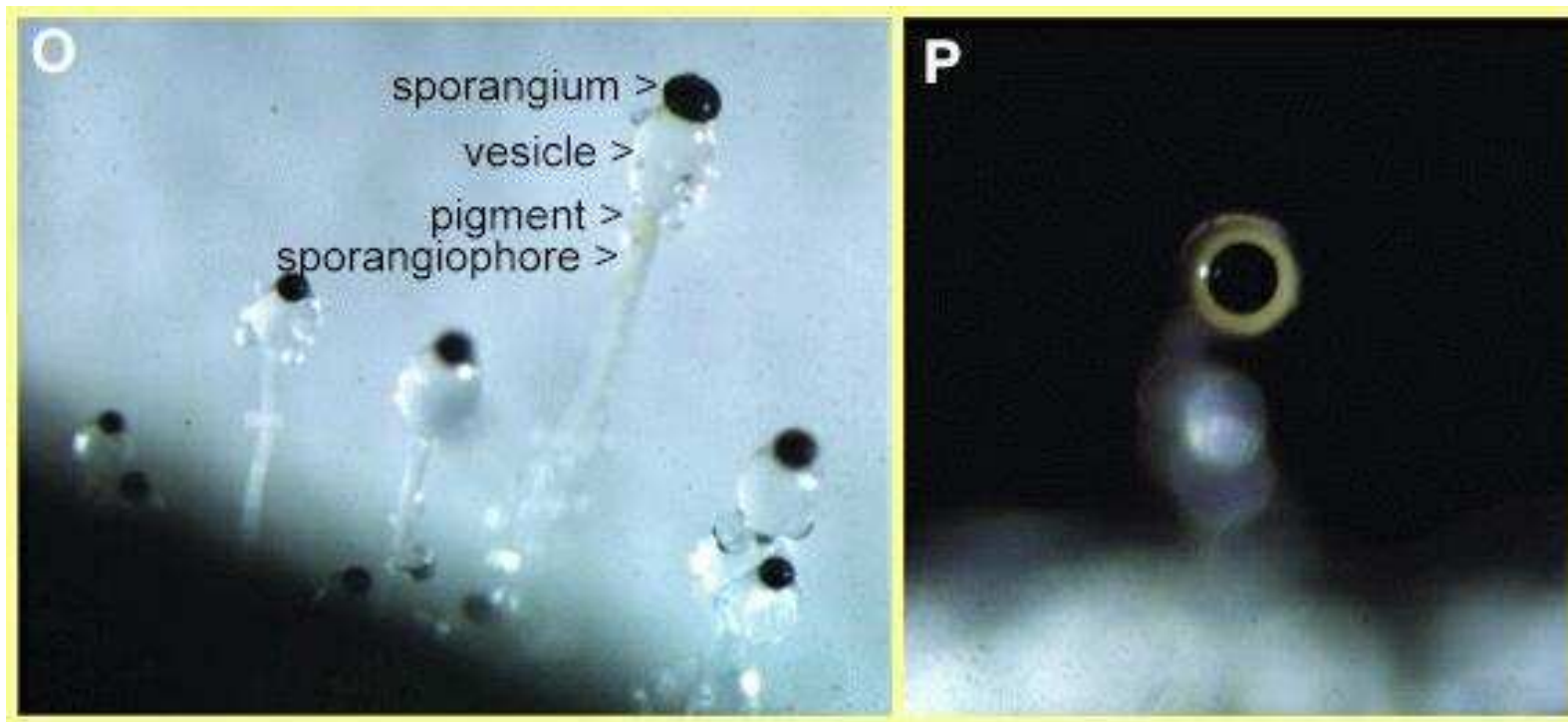

Efekt světelných podmínek

- Pro některé druhy hub je světlo limitujícím faktorem pro jejich sporulaci (Myxomycota – *Physarum polycephalum*, Zygomycota – *Pilobolus kleinii*, koprofilní druhy obecně, Basidiomycota – *Schizophyllum commune*)
  1. Světlo většinou indukuje sporulaci a pro dokončení sporulačního procesu je potřeba tma (*Botrytis cinnerea*, *Alternaria alternata*)
  2. Světlo ovlivňuje také rytmus sporulace – sporofóry se tvoří v kruzích (denní a noční zóny)
  3. Fototaxe a fototropismus
    - 3.1. Dictyostelida– sporogenní část plasmodia leze za světlem
    - 3.2. Řada vláknitých hub (Basidio + Asco) jsou tzv. **pozitivně fototropické**

Fotoreceptory hub - záleží na druhu HO. (flavoproteiny – FMN, FAD)

Nepohlavní spóry rodu *Pilobolus* (Zygomycota)

Alternaria cucumerinum

Čerň okurková

Propagule (spóry)

a/ spóra představuje základní rozmnožovací jednotku

b/ jaderná jednotka delimitovaná parentální stélkou, bez cytoplazmatického toku a vakuol (vyjímky), s nízkou metabolickou aktivitou, zvýšená úroveň energeticky bohatých zásobních látek (glykogen, lipidy, trehalóza)

c/ jsou specializované na : **disperzi, reprodukci a (nebo) přežití**

	MEMNOSPORY	XENOSPORY
Fyzikální vlastnosti	Variabilní velikost - větší	Variabilní velikost – menší
	Tendence být silnostěnné	tenkostěnné
	Různý tvar, ale převažuje sférický	Vysoce variabilní tvar s adaptací k disperzi vodou vzduchem apod.
	Jsou součástí parentálního mycelia a oddělují se zpravidla lyzí	Rychle se oddělují od parentálního mycelia, často pomocí speciálních mechanismů
Fyziologické vlastnosti	Přežívají dlouhé období	Krátká přeživná perioda
	Neschopné okamžitého klíčení ani ve vhodných podmínkách	Schopnost okamžitého klíčení
	Obecně představují dormantní typ spór – vyžadují specifické stimuly prostředí ke klíčení	Zpravidla nejsou dormantní

MEMNOSPORY (POHL)

Oospóry (Oomycota)

Zygospóry (zygosporangium, Zygomycota)

Askospóry (asko, askoma, Askomycota)

Basidiospóry (basidie, basidioma,

Basidiomycota)

Sklerocia, chlamydospory –dormantní spóry

XENOSPORY (NEPOHL)

Zoospóry (zoosporangium)

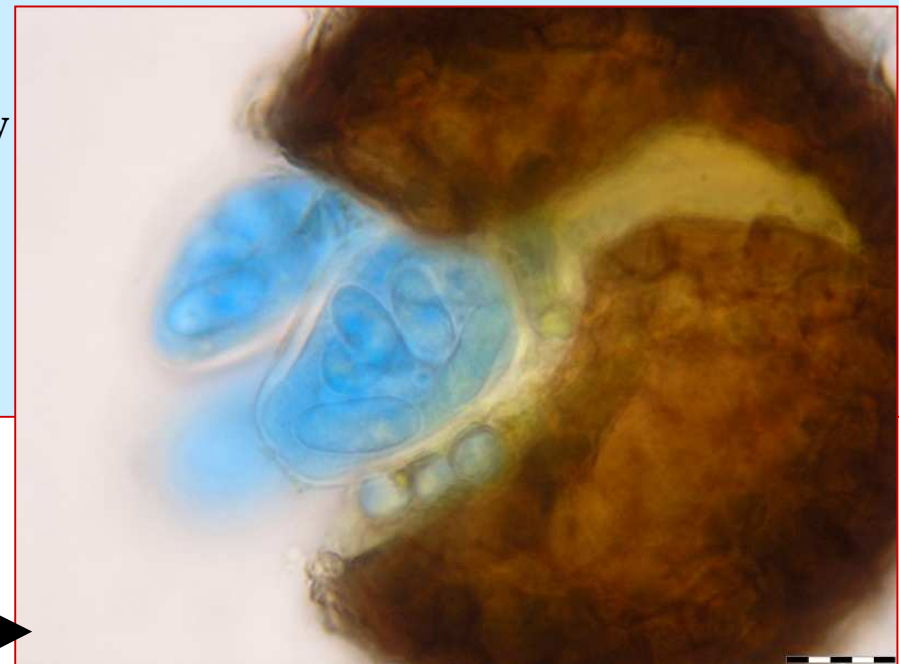
Sporangiospory (sporangiofór,
sporangium,
sporangogeneze)

Konidie (konidiofór, různé uspořádání,
konidiogeneze)

Askokarp (kleistotecium) aska a askospóry

Padlí dubového (*Microsphaera alphitoides*)

Erysiphales: Ascomycota

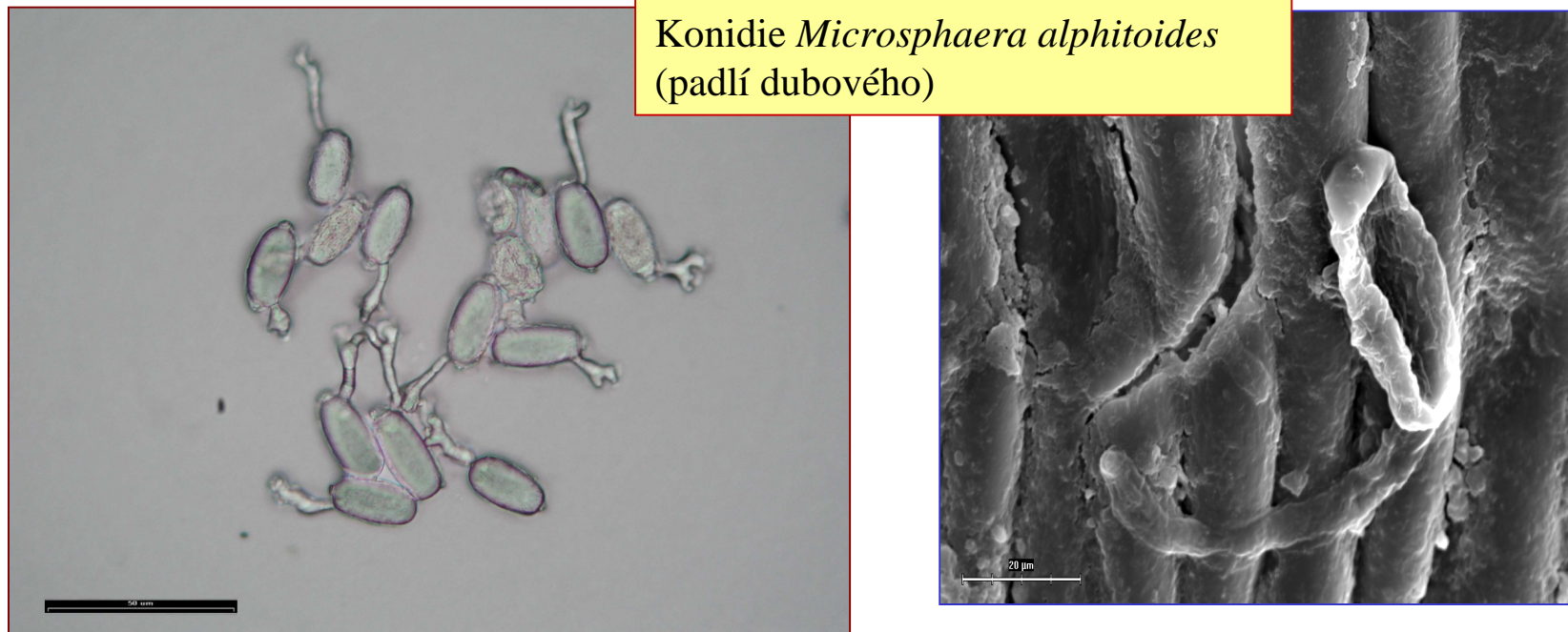

Životoschopnost spóry – potenciál spóry dávat vznik potomstvu, buď přímo nebo produkcí dalších spór v závislosti na podmínkách prostředí.

Spóra může být živá, ale neživotná – je neschopná vyklíčit kvůli exo a endo-genním faktorům.

Klíčivost – schopnost (potenciál) životné spóry demonstrovat životnost díky vhodným podmínkám.

Uvolnění a šíření spór

- Od matečného organismu (z hyfy, z plodnice, z basidie etc.) se spóry uvolňují
  1. **Aktivně** (energií aktivovanou z matečného HO)
  2. **Pasivně** (energií aktivovanou z prostředí)
- V obou případech se spóry uvolní buď enzymatickými mechanismy (lyzí) nebo mechanicky odlomením
- Ad 2. Pasivní spóry mají povrch suchý – a. hydrofobní nebo jsou b. hydrofobní, ale smáčitelný přírodními surfaktanty (nebo c. slizký-lepivý. Tento fakt souvisí z jejich ekologií způsobem šíření. (Př)*

Př*hydrofóbní prašné spóry – *Penicillium* sp., *Aspergillus*, *Trichoderma* sp. aj.

Hydrofobní se smáčitelným povrchem – *Fusarium* sp., *Mucor*. (sporické kapky)

Lepivý povrch – některé entomopatogenní druhy hub, rod *Graphium* a *Ceratocystis*, myrmekofágní druhy aj.

Šíření spór

Pasivně uvolňované spóry

- Tekutinou produkovanou HO - stopková kapénka (tekutina může být atraktant pro hmyz, háďátka etc.)
- Deštěm, mlhou, prouděním vzduchu

Aktivně uvolňované spóry

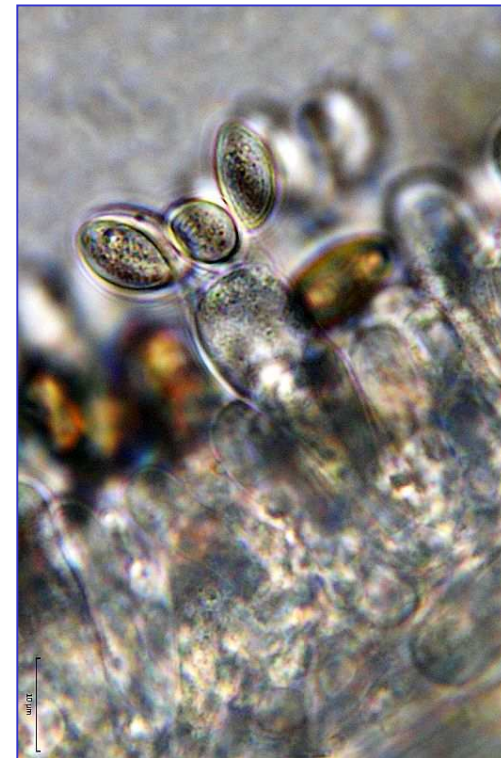
- Zrající spóra vyvíjí tlak na stěnu sporangia (askospóry v asku)
- Změna tvaru
- Odstřelení – **balistospóry**
- Zoospóry – aktivní pohyb

Dormance

- Exogenní dormance – je dána podmínkami prostředí, které jsou kauzální pro klíčení spóry
- Endogenní dormance (konstitutivní) – závisí na strukturních a metabolických vlastnostech spóry
  1. Vlastní inhibice klíčení – některé spóry (rzi, sněti, *Peronospora* sp. etc.) pokud se vyskytují v mase zamezují vzájemně klíčení produkcí různých inhibitorů. (der. Kys. skořicové, β -ioniny etc.)
  2. Mycostáze (fungistasis) v nesterilních půdách kvůli aktivitě jiných organismů – vyčerpání živin, produkce metabolitů.
  3. Zásobní látky v spórách – v membránových vakuolách, v cytoplasmě nebo jako granuloidy v BS – polyoly, trehalóza, lipidy
  4. Buněčná stěna dormantních spór obsahuje melaniny, fenolické deriváty, sporopolleniny

Aktivace klíčení

- - biochemické reakce, nárůst metabolických aktivit a morfologické změny = spóra se mění na růstovou vegetativní buňku
- **Obecné faktory pro klíčení:**
dostatek volné vody v substrátu, poměr O_2 a CO_2
- Specifické stimuly – podle druhu HO

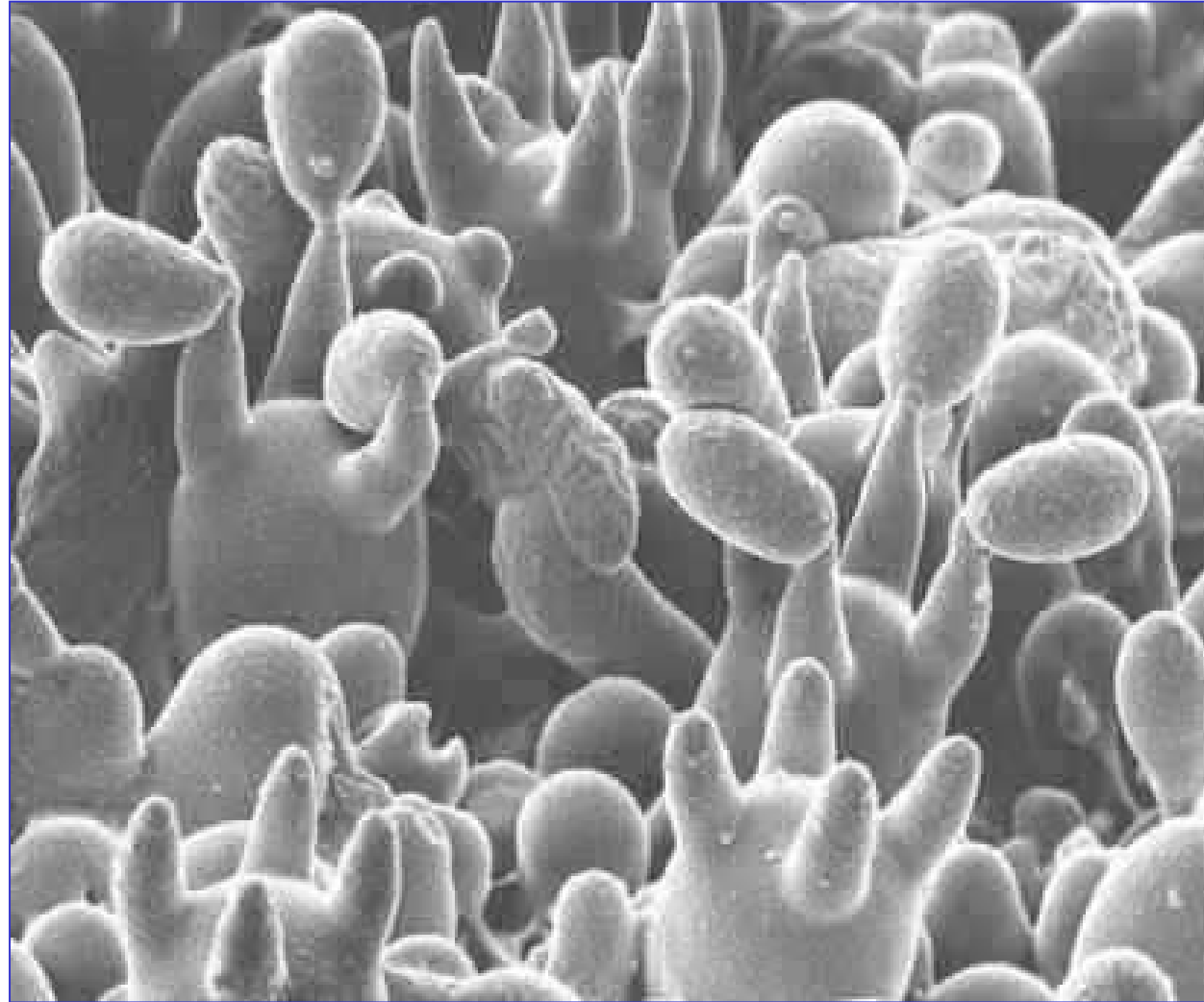

Klíčení

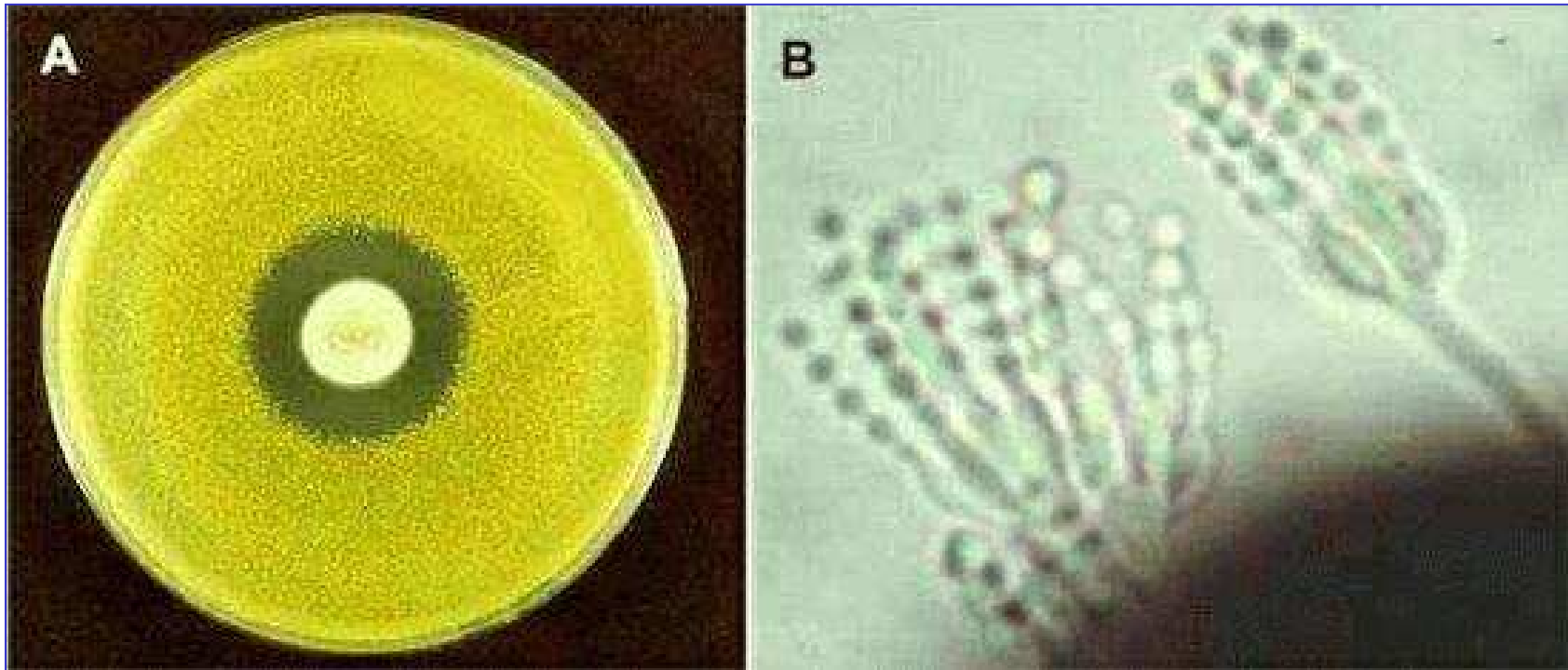
- **Klíčení** – souhrn biochemických, fyziologických procesů vedoucí k iniciaci, expresi a růstu klíčního vlákna (klíčící hyfy).
- **Dvě teorie o klíčení spóry:**
  - A/ **klíčící vlákno vzniká z pre-existující stěny spóry** – vesikuly se naakumulují v místě, kde se bude tvořit klíčící vlákno a využívají stavební materiál z pre-existující stěny vícečetných spór
  - B/ **klíčící vlákno vzniká z nové vnitřní stěny spóry (klíčící stěna)** – akumulace vesikulů v periferální cytoplazmě, syntéza stěny
- **Tropismus klíčícího vlákna** – orientační růst klíčícího vlákna ovlivněný vlastnostmi organismu a prostředí

basidiospóry

Kultura rodu *Penicillium* sp. *in vitro* a konidie

Phragmidium mucronatum Rez růžová (teliospóry)

Použité zdroje informací:

<http://www.mycoweb.com/boletes/about.html>

<http://www.mycology.com>

<http://www.ucmp.berkeley.edu/fungi/fungisy.html>

<http://www.mykoweb.com/systematics.html>

<http://www.biolib.cz/>

<http://tolweb.org/Fungi>

<http://www.ilmyco.gen.chicago.il.us>

<http://botany.upol.cz>

<http://www.mushroomexpert.com>

Webster and Weber, Introduction to fungi 3th Ed.
(2007)

Jennings D.H.& Lysek G., Fungal Biology 2th Ed.

Alexopoulos C.J., Mims C.W., Blackwell (1996)
Introductory Mycology pp 868

Carlile M.J., Watkinson S.C., Gooday G.W. (2007)
The fungi pp 588